

Ερμηνευτικά περί της Αναλήψεως του Κυρίου και της εικόνας αυτής (Κωνσταντίνος Κόττης, Θεολόγος)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1 ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ..

1.1. Εισαγωγικά.

1.2. Πηγές της Αναλήψεως του Κυρίου και η εμφάνιση της εορτής:

2 ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ.

2.1. Προσεγγίζοντας φιλολογικά τον όρο «Ανάληψη»:

2.2. Τόπος και χρόνος της Αναλήψεως:

2.3. Ουσιαστικά ερμηνευτικά σημεία στις κανονικές πηγές:

2.4. Η ονοματολογία στην Ανάληψη:

3 Η ΑΝΑΛΗΨΗ ΩΣ ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ .

3.1. Το ζήτημα της αποκατάστασης της «Βασιλείας Ισραήλ»:

Εικόνα εξωφύλλου: Η Ανάληψη του Κυρίου, Ψαλτήρας Chludon, Ψαλμός 46:6 «ἀνέβη ὁ Θεός ἐν ἀλαλαγμῷ», ~850-875 μ.Χ., State Historical Museum, Μόσχα.

1 ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

- *Εισαγωγικά*

Το γεγονός της Αναλήψεως του Κυρίου, συνιστά την τελευταία πράξη της ενσάρκωσης παρουσίας του, ύστερα από μία τεσσαρακονθήμερη περίοδο εμφανίσεών του μετά την Ανάσταση. Εκ πρώτης όψεως μπορούμε να πούμε πως, το γεγονός αυτό διαλέγεται με τρεις πανάρχαιους τύπους και αντιλήψεις. Ο πρώτος είναι η παραμονή ενός συγκεκριμένου χρόνου των ψυχών στην γη μετά τον θάνατό τους, κάτι το οποίο εμπερικλείεται σε αρχαίες επιμνημόσυνες τελετές, πρόδρομες μορφές των σημερινών μνημοσύνων. Τέτοιες ήταν στην ελληνική παράδοση τα «Τρίτα», τα «Ένατα» και τα Τριακόστια (ή όπως θα λέγαμε σήμερα, τα «Τριήμερα», «Εννιάμερα» και τα «Τριάντα» αντί για τα γνωστά «Σαράντα», τα

οποία τελούνται χριστιανικά)[1]. Σε αυτό το πλαίσιο κινείται και η παράδοση πως η ψυχή δεν μεταβαίνει αν δεν δεχτεί την πρέπουσα νεκρική τιμή και γνωρίζουμε πως και ο Χριστός δεν πρόλαβε να δεχτεί τις πρέπουσες τιμές, αν και είχε μυρωθεί εν ζωή[2]. Βέβαια η περίπτωση του Χριστού είναι διαφορετική γενικότερα και πρώτιστα γιατί δεν έχουμε να κάνουμε με ένα κοινό θνητό, αφού τελούσε, ήδη, σε αναστάσιμο σώμα. Ένας δεύτερος είναι η ανάληψη του εκθεομένου και ειδικά του ενδόξου βασιλέα σε θεία – ουράνια κοινωνία. Μου έρχονται στο νου δύο παραδείγματα αναφοράς, του Μεγάλου Αλεξάνδρου και η περί της αναληφθείσης ψυχής του Ιουλίου Καίσαρος ερμηνεία, όταν εμφανίσθηκε κομήτης στον ουρανό της Ρώμης το 42 π.Χ.[3] Ο τρίτος τύπος είναι η εσχατολογία, η οποία βέβαια ήταν σε διαφορετικό βαθμό ανεπτυγμένη στην βιβλική θεολογία, σε σχέση με τους αρχαίους πολιτισμούς.

- Πηγές της Αναλήψεως του Κυρίου και η εμφάνιση της εορτής:

Η Ανάληψη του Κυρίου μαρτυρείται σε 3 περικοπές της Καινής Διαθήκης. Στο Μάρκο απαντά σε τμήμα το οποίο σε άλλους κώδικες υπάρχει και σε άλλους όχι[4]. Επίσης την περιγράφει ο Λουκάς, τόσο στο Ευαγγέλιο του[5], όσο και στις, πιθανότατα, προγενέστερες Πράξεις των Αποστόλων[6]. Στις παραπάνω πηγές διακρίνονται, δύο μέρη: το ένα αφορά τον τελευταίο λόγο του Χριστού προς τους μαθητές του. Το άλλο, αναπτύσσει το ίδιο το γεγονός της Αναλήψεως. Το θέμα διασώζεται και στην απόκρυφη γραμματεία και συγκεκριμένα στον Ψευδο-Νικόδημο. Εκεί αναφέρονται μάρτυρες του γεγονότος, αλλά και χρηματισμός, ώστε να επέλθει μια τρόπον τινά *damnatiomemoriae*[7].

Εορτολογικά γνωρίζουμε πως ο Κωνσταντίνος μερίμνησε για την οικοδόμηση ναού στον ιερό τόπο της Αναλήψεως. Ωστόσο κατά την αρχαία παράδοση των Ιεροσολύμων, διαπιστώνεται η εξής ιδιορρυθμία: κατά την 40η ημέρα μετά το Πάσχα τελούνταν παννυχίδα στον Ναό του Σπηλαίου της Βηθλεέμ. Όμως καθαυτού η Ανάληψη και μάλιστα στον ιερό της τόπο, τελούνταν την Πεντηκοστή κατά την 6^η πρωινή ώρα (12:00 π.μ.). Λίγες ώρες πριν είχε γίνει παννυχίδα στο Ναό της Αναστάσεως για την ημέρα της Κυριακής και δεύτερη θεία λειτουργία στη Σιών για την εορτή της Πεντηκοστής κατά την 3^η πρωινή (09:00 π.μ.)[8].

Εικόνα 1 Η Ανάληψη του Κυρίου, ψηφιδωτό στον τρούλο της Αγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης, 885 μ.Χ.

2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ

1. Προσεγγίζοντας φιλολογικά τον όρο «Ανάληψη»:

Το είδος του χρόνου και η φωνή του ρήματος σε παθητικό τύπο, «ἀνελήφθη» («ἀνεφέρετο» στο Λουκά), δίνει, σαφώς, μια εικόνα του Κυρίου ο οποίος δεν υψώνονταν αυτόνομα, αλλά αιρόμενος υπό Αγγέλων ή επί νεφέλης. Αυτό επιβεβαιώνεται στις Πράξεις των Αποστόλων^[9]. Πρέπει, ωστόσο, να σημειώσουμε πως αυτό το αρχαιοελληνικό ρήμα, έχει και μια άλλη ενδιαφέρουσα έννοια. Μια χρήση, η οποία εναρμονισμένη στο θέμα μας μπορεί να αποδοθεί ως επαναφορά στα αΐδια ή αποκατάσταση στην πρότερη δόξα ύστερα από την κατ'οικονομία σάρκωση^[10]. Αυτό βέβαια ως σχήμα λόγου^[11]. Κάτι το οποίο, δύναται να συνδεθεί άμεσα με το «ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ»^[12]. Η πληροφορία αυτή, μπορεί να πρόκειται για μεταγενέστερη αποκαλυπτική για το που πήγε ο Χριστός. Ωστόσο μπορεί να δηλώνει, πως οι παρευρισκόμενοι είδαν μέσα από ανεωγμένους ουρανούς. Γνωρίζουμε πως ορισμένες αγιολογικές διηγήσεις αναφέρουν, ότι Άγιοι, όπως ο Μάρκος ο Αθηναίος, αξιώθηκαν να δουν ανεωγμένους Ουρανούς ή σε άλλες περιπτώσεις επέκεινα καταστάσεις, όπως οι μονές των Αγίων^[13].

- Τόπος και χρόνος της Αναλήψεως:

Ο τόπος του γεγονότος στην απόκρυφη γραμματεία, καλείται «Όρος Μαμίλχ»^[14] ή «Όρος των Ελαιών»^[15]. Μάλιστα στο επόμενο κεφάλαιο αυτής της διήγησης, ο Νικόδημος στο Sanhedrin – סנהדרין / Μέγα Συνέδριο, ερμήνευσε την Ανάληψη ως προτυπωθείσα στον προφήτη Ηλία^[16], ενώ ο ραβίνος Βουθέμ στον Ενώχ^[17]. Πρέπει να αναφερθεί, πως το «Όρος του Ελαιώνος», όπως αποκαλείται στις Πράξεις των Αποστόλων, απείχε από τα τότε Ιεροσόλυμα μικρή απόσταση, όσο δηλ. επιτρέπονταν, νομικά, να βαδίζει Ισραηλίτης σε αργία του Σαββάτου^[18]. Στον Λουκά, η Ανάληψη έλαβε χώρα έξω από τα Ιεροσόλυμα στην κοντινή Βηθανία και πραγματοποιήθηκε σε ώρα όπου δια των χειρών του ευλογούσε^[19]. Στις Πράξεις των Αποστόλων (μια επιστολή την οποία ο Λουκάς έγραψε, επίσης, για τον ελληνόφωνο ιουδαίζοντα Θεόφιλο), η Ανάληψη έγινε σαράντα ημέρες μετά την Ανάσταση. Τόσο διάστημα κράτησαν και οι εμφανίσεις του Κυρίου ως αναστημένου. Έτσι η αντίληψη της μετά θάνατον παραμονής των ψυχών στη Γη, ερμηνεύει, έμμεσα και ετεροχρονισμένα, το γιατί οι Ιουδαίοι πένθησαν τον Μωυσή για τριάντα ημέρες ή ότι το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελεί σκιώδες των σχετικών θείων εμφανίσεων^[20]. Ήδη κάναμε αναφορά στις μνημόσυνες τελετές των Αρχαίων Ελλήνων.

- Ουσιαστικά ερμηνευτικά σημεία στις κανονικές πηγές:

Στον Μάρκο ο τελευταίος λόγος του Χριστού απευθύνθηκε προς τους 11 μαθητές^[21]. Πρώτιστα στηλιτεύθηκε η απιστία των μαθητών, ενώ τονίσθηκαν σωτηριολογικές προϋποθέσεις^[22]. Δεν αρκεί, μόνο, η αποδοχή της υπό του Πατρός κλήσης στην πίστη, αλλά είναι αναγκαία η μυστηριακή αναγέννηση με αρχή το Βάπτισμα^[23]. Βέβαια οι μαθητές του δεν είχαν εφαρμόσει, ακόμα, το καινό Βάπτισμα, αφού δεν είχε συντελεσθεί η έλευση του Παρακλήτου. Ενδιαφέρον, εδώ, έχει, το ότι κατ'έξαιρση στο Τετραευάγγελο του χειρόγραφου κώδικα W του 5^{ου} αιώνα, υπάρχει εκτενέστατη απάντηση των Αποστόλων αναφορικά με την απιστία τους.

Στον Λουκά, η τελευταία ομιλία του Κυρίου άρχεται με την πληροφορία, ότι στο πρόσωπό του εκπληρώνονται οι Γραφές. Μάλιστα θέτει και μια ενδιαφέρουσα διάκριση των βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης: βιβλία Μωυσέως, τα οποία είναι αναμφίβολα η Torah / Πεντάτευχος, τα προφητικά βιβλία και οι ψαλμοί^[24]. Με το τελευταίο δεν είναι βέβαιο αν εννοείται μόνο το ομώνυμο βιβλίο, αλλά ενδεχομένως και άλλα βιβλία με χρήση στην ιουδαϊκή λειτουργική και υμνολογία.

Στον ίδιο στίχο, ο Ιησούς παρέχει το χάρισμα της γνώσης των Γραφών^[25]. Κάτι το

οποίο μας διδάσκει, πως η βιβλική ερμηνεία δεν είναι μόνο τυπικά γνωστικό αντικείμενο αλλά και χαρισματικό. Μπορεί, βέβαια, να υπονοείται, πως κάθε λόγος προς τους Μαθητές ήταν Γραφή, αλλά τότε, μόνο, μπόρεσαν να αντιληφθούν πολλά, τα οποία ο Χριστός είχε αποκαλύψει πριν και ειδικά την καινή μυστηριακή ζωή.

- *Η ονοματολογία στην Ανάληψη:*

Η ονοματολογία έχει την αξία της στις σχετικές περικοπές και καλό είναι να σταθούμε για λίγο. Ο Χριστός στον τελευταίο του λόγο, δίνει εντολή στους Μαθητές να μείνουν στα Ιεροσόλυμα έως την Ανάληψη^[26]. Τους ονομάζει, κατ'ουσίαν, μάρτυρες της αποστολής της επαγγελίας του Πατρός^[27]. Οι Άγγελοι Κυρίου, όμως, αποκάλεσαν τους παρισταμένους στο γεγονός «Γαλιλαίους»^[28]. Μια επωνυμία, η οποία υιοθετήθηκε αναφορικά με τους Χριστιανούς, κυρίως, υποτιμητικά από ενάντιους του Χριστιανισμού.

Εικόνα 2 Η Ανάληψη του Κυρίου ως κεντρικό θέμα σε δαχτυλίδι Γάμων, 6ος – 7ος αιώνα

3 Η ΑΝΑΛΗΨΗ ΩΣ ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ

3. ◦ Το ζήτημα της αποκατάστασης της «Βασιλείας Ισραήλ»:

Το θέμα του τι είναι η «γη της επαγγελίας» είναι ένα μεγάλο ζήτημα. Συχνά και στην σύγχρονη ραββινική γραμματεία, το γεγονός πως έχει ιδρυθεί κράτος του Ισραήλ, αλλά δεν έχει έλθει κατ'αυτούς ο Μεσσίας, είναι δηλωτικό του ότι δεν είναι γεωγραφικός προσδιορισμός αλλά εσχατολογικός. Έτσι ερμηνεύεται η κατά την τάξη / σέντερ του εβραϊκού πασχαλίου, προσφορά ποτηρίου οίνου ως «του προφήτη Ηλία»: ο Ηλίας συχνά συνδέεται στην ραββινική παράδοση ως προάγγελος του Μεσσία^[29]. Στην συγκεκριμένη τάξη, η επαγγελία του Θεού, σχετίζεται με συγκεκριμένους στίχους από το βιβλίο της Εξόδου^[30]. Άλλο, όμως, η επαγγελία και άλλο η γή αυτής. Αφού δεν είναι η Χαναάν, τίθεται το ερώτημα ποια είναι η γή;^[31]

Σύμφωνα με τα παραπάνω, αν συνδυάσουμε την αναφορά του Λουκά για επαγγελία του Πατρός^[32] και την αντίστοιχη των Πράξεων για διάκριση του βαπτίσματος Ιωάννου από το χριστιανικό Βάπτισμα^[33], τότε η κοινή συνισταμένη τους είναι η άνω γέννηση εξ ύδατος και πνεύματος και σίγουρα η έλευση του Παρακλήτου^[34]. Κατά συνέπεια ως «γη της επαγγελίας», μπορεί να νοηθεί η Εκκλησία, αλλά και κάθε άνθρωπος – μέλος αυτής, ο οποίος δέχεται ως Ναός του Αγίου Πνεύματος τον Θεό^[35] και αναγεννάται εν τοις μυστηρίοις, πρόγευση ούσα και εικόνα της αλήθειας των Εσχάτων^[36].

- Ο εσχατολογικός χαρακτήρας και στοιχεία της εικόνας της Αναλήψεως:

Η Ανάληψη έχει, αναμφίβολα, περισσότερο εσχατολογικό παρά ιστορικό χαρακτήρα: μετά από αυτήν, δύο Άγγελοι, όπως και στην Ανάσταση^[37], φέροντας λευκή ζώνη, αποκάλυψαν πως η Ανάληψη αποτελεί και εικόνα του τρόπου με τον οποίο θα επανέλθει ο Κύριος κατά την ημέρα της Κρίσεως^[38]. Στην δια χειρός αγίου Ανδρέου Ρουμπλιώφ φορητή εικόνα, οι Άγγελοι αναπαρίστανται σχετικά δυσανάλογα υπερμεγέθεις, επιτείνοντας την μαρτυρία τους για την Δευτέρα Παρουσία (Εικ. 3). Το επίμαχο χωρίο, Πρ 1:11, αποτελεί και το εφελτήριο της αντίστοιχης εικόνας, επίσης εσχατολογικής ταυτότητας. Ούτως ή άλλως, η ανάληψη του Χριστού, σηματοδοτεί τον προάγγελο της έλευσης του Παρακλήτου^[39].

Εικόνα 3 Η Ανάληψη του Κυρίου, φορητή εικόνα αγίου Ανδρέου Ρουμπλιώφ (1360-1428), διακρίνονται οι δύο εσχατολογικοί Άγγελοι Κυρίου κατά την περιγραφή των Πράξεων των Αποστόλων, 1410 μ.Χ.

Ενδιαφέρουσα και μάλλον, δεδομένη, θα πρέπει να θεωρείται η σύνδεση με σημεία της Ευχαριστίας και εδώ υπεισέρχεται, κομβικά, ο παράγων εικονογραφία. Κατά την παλαιοχριστιανική εποχή, έως και τα όρια της αποκατάστασης των εικόνων, η ιστορική αυτή παράσταση, συναγωνίζονταν ή υπερτερούσε τύπων απόλυτα

εσχατολογικών, οι οποίοι σήμερα έχουν κυριαρχήσει με τη μορφή του Παντοκράτορος. Έτσι η φιλοτέχνηση της Ανάληψης ως σημαινόμενη δια των Πράξεων 1:11, εκτελούνταν, συχνά, στις επιφάνειες των πλέον προβεβλημένων σημείων, ανάλογα τον αρχιτεκτονικό τύπο του ιστορηθέντος ναού: στον τρούλο στα τρουλαία μνημεία (όπως λ.χ. σε επιβίωση της πρακτικής αυτής στο καθολικό της Μονής Μεταμορφώσεως του Ρσκον το 1156), αλλά και στην ανατολική θριαμβική κόγχη. Ειδικά στην Θεσσαλονίκη, το θέμα ψηφοθετήθηκε στον τρούλο της Αγίας Σοφίας κατά τον 9^ο αιώνα (Εικ. 1), τοιχογραφήθηκε στην αψίδα της Ροτόντας, αλλά και το τρούλο (1350-1370), του κοιμητηριακού μικρού ναού και σήμερα αφιερωμένου εκ νέου (κατά την Οθωμανοκρατία) στον Σωτήρα Χριστό (Εικ 4).

Εικόνα 4 Η Ανάληψη του Κυρίου, τοιχογραφία τρούλου, Ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Θεσσαλονίκης, 1350-1370 μ.Χ.

Τα παραπάνω τοποθετούν την Ανάληψη, όπως και τον εικονογραφικό τύπο του Παντοκράτορος, σε άμεση συνάφεια με σημεία της Θ. Λειτουργίας, όπως ο χερουβικός ύμνος και η αγία αναφορά. Να σημειώσουμε πως ανάμεσα στα δύο αυτά λειτουργικά σημεία έχουμε σήμερα την προσκομιδή. Η ιεροπραξία αυτή μέχρι τον 5^ο αιώνα, τελούνταν λιτά με διακόνους. Από τον 6^ο αιώνα η όλη πομπή αναβαθμίσθηκε σε θριαμβική, με την συμμετοχή του ανώτερου και κατώτερου κλήρου, καθώς και εκπροσώπων της πολιτείας. Ίσως δεν είναι τυχαίο, το ότι το

573-74, εισήχθη ο χερουβικός ύμνος. Εδώ διαβλέπουμε, πιθανότατα, μια διαλεκτική ανάμεσα στη δοσμένη από το Θεό εξουσία^[40] και ειδικά της Κωνσταντινούπολης, της οποίας η συμμετοχή εικονίζει το εσχατολογικό πολίτευμα της Εκκλησίας^[41]. Ωστόσο στη συνέχεια, τονίζεται, νοητά, το «πᾶσαν νῦν βιωτικήν ἀποθώμεθα μέριμναν», αφού στο εισαγωγικό τμήμα της αναφοράς, ο ιερέας ζητάει την «ανάληψη» των μελών της τοπικής Εκκλησίας. Έτσι ατενίζουν την παράσταση του αναληφθέντα και ερχόμενου Χριστού. Ζητείται μια αφοσίωση μακριά από την πολιτική εξουσία, παρά τις ελληνιστικές και ρωμαϊκές επιβιώσεις^[42]. Έτσι τονίζεται και πάλι το Πράξεις 1:11, καθώς και το ότι η τοπική Εκκλησία αποτελεί παροικία της ουράνιας εσχατολογικής πολιτείας, της οποίας ο πάλαι ποτέ μοναδικός ναός των Ιεροσολύμων υπήρξε η παλαιοδιαθηκική σκιά^[43].

Ο Απόστολος Παύλος, αν και δεν ήταν παρών στο γεγονός, ιστορείται αναπόσπαστα (Εικ. 5). Συγκεφαλαιώνει τόσο τον μεταμελημένο Φαρισαίο, όσο και τον διδάσκαλο των Εθνών. Κυρίως, όμως, υφίσταται λόγω της μαρτυρίας του. Είναι ο κατεξοχήν Απόστολος της ακολουθίας του Χριστού στον θάνατο και στην έσχατη ανάσταση^[44], ενώ μαρτύρησε και την Ανάληψη^[45]. Ο Ρ. Eudokimονσημείωσε, μάλλον, εύστοχα, και την ρήση του Παύλου στην Εφεσίους 4:10, όπου τονίσθηκε, ταυτόχρονα, η Κάθοδος και η Άνοδος Του^[46]. Στη μαρτυρία του για την Δευτέρα Παρουσία^[47], μπορεί να ερμηνευθεί η ένταξη στην εικόνα σαλπιστών, πέρα από την σχετική αναφορά του ψαλμωδού ή του Ματθαίου^[48]. Η Ανάληψη απηχεί την Κρίση και οι σχετικές εικονογραφικές αλληγορίες αντλούν από τον Λουκά, με τους Πέτρο και Παύλο πάντα παρόντες υπερβαίνοντας την ιστορικότητα^[49].

Εικόνα 5 Απόστολος Παύλος και Αρχάγγελος Μιχαήλ (λεπτ. από την Ανάληψη του Σωτήρος, τοιχογραφία Αγίων Αποστόλων Ρεσ, 1335-1350 μ.Χ.

Στην εικόνα εγγράφεται κεντρικά και η Θεοτόκος, ήδη από τις πρώιμες απεικονίσεις, όπως στο Ευαγγέλιο του Rabbula του 586 (Εικ. 6, η χρονολόγησή του είναι ελάχιστα μετά την εισαγωγή του χερουβικού ύμνου το 573-574). Η παρουσία της δεν υπάρχει στις κανονικές πηγές, αλλά εντοπίζεται στην υμνολογία^[50]. Στα απόκρυφα κείμενα και τουλάχιστον στον Ψευδο-Νικόδημο, ο οποίος μνημονεύει, όπως είδαμε, το γεγονός, η Θεοτόκος δεν καταγράφεται. Ο ρόλος της είναι δογματικός και εσχατολογικός. Η ορθή μαρτυρία των δογμάτων, η αποστολική παράδοση, είναι εικόνα της αληθούς μαρτυρίας και προϋπόθεση για την Ευχαριστία^[51]. Πρόκειται για την Χώρα του Αχωρήτου, την γεφυροποιό ανάμεσα σε ανθρώπους και Αγία Τριάδα, πιθανότατα μια αλληγορία της Εκκλησίας, η οποία ιδρύθηκε στην θεία ομολογία του Χριστού, με την έλευση του Παρακλήτου. Συνιστά την πλησιέστερη απτή εικόνα, ως προς την ένωση του κτιστού στο άκτιστο. Συχνά παρακολουθεί έκθαμβη, ιστάμενη σε υποπόδιο ή βάθρο. Πρόκειται για σαφή αναφορά στους Ψαλμούς, την ετοιμασία του θρόνου και την τελική νίκη^[52]: η Δευτέρα Παρουσία θα βρει τους εχθρούς του Θεού ταπεινωμένους

Εικόνα 6 Η Ανάληψη του Κυρίου, Ευαγγέλιο του Rabbula, fol. 13b, 586 μ.Χ.

Παραπομπές:

[1] «ἀλλὰ ἤδη ὑπὸ λιμοῦ τριῶν ἐξῆς ἡμερῶν ἀπηυδηκότας», Λουκιανός, *Περὶ Πένθους*, 24. **Βλ. και** «καὶ ὡς ἔθαψά τ' ἐγὼ αὐτὸν καὶ τὰ τρίτα καὶ τὰ ἕνατα ἐποίησα καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὴν ταφὴν», Ἰσαῖος, *Περὶ τοῦ Μενεκλέους κλήρου*, 37. **Βλ. και** «ἐπιτῶιθανόντι τριηκόσ[τιαμὲ] [π]οιῆν», IG XII, 5 593, 20-21. **Πρβλ. και** R. Garland, *The Greek Way of Death* (New York: Cornell University Press, 1985), 38-41.

[2] S. I. Johnston, «Οομηρικός Κάτω Κόσμος» στο Ν. Χ. Σταμπολίδης και Σ. Οικονόμου (επιμ.), *Επέκεινα. Ο Θάνατος και η μεταθανάτια Ζωή στην Αρχαία Ελλάδα* (Αθήνα: Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, 2014), 28-29.

[3] «Ὀλυμπιάς ἡ Ἀλεξάνδρου πυθομένη ὅτι πολὺν χρόνον ὁ παῖς αὐτῆς ἄταφος μένει, βαρὺ ἀναστένουσα καὶ θρηνοῦσα εὐμάλα λιγέως ᾧ τέκνον' εἶπεν, ἄλλὰ σὺ μένου ῥανοῦ μετασχεῖν βουλόμενος καὶ τοῦτο σπεύδων, νῦν οὐδέ τῶν κοινῶν δῆπου καὶ ἴσων πᾶσιν ἀνθρώποις μετασχεῖν ἔχεις, γῆς τε ἄμα καὶ ταφῆς· καὶ τὰς ἐαυτῆς τύχας οἰκτεῖρας καὶ τὸ τοῦ παιδὸς τετυφωμένον ἐλέγξασα», Κλαύδιος Αἰλιανός, *Ποικίλη Ἱστορία*, ΙΓ', 30, 7. **Βλ. και** «Periit sexto et quinquagensimo aetatis anno atque in deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium sed et persuasione volgi. Siquidem ludis, quos primos consecrato ei heres Augustus edebat, stella crinita per septem continuos dies fulsit exorians circa undecimam horam, creditumque est animam esse Caesaris in caelum recepti; et hac de causa simulacro eius in vertice additur stella», Suetonius, Suetonius Gaius Tranquillus, *De vita Caesarum*, «Julius Caesar», LXXXVIII.

[4] Mr 16:14-20.

[5] Λκ 24:44-53.

[6] Πρ 1:4-11.

[7] «ταῦτα λέγων, ἀνέβαινε εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐθεωροῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἄλλοι πολλοὶ, τῶν πεντακοσίων ἐπέκεινα ... καὶ ἐξ ὅρκισε αὐτοὺς καὶ δοὺς αὐτοῖς καὶ ἀργύρια, ἀπέστειλε αὐτοὺς εἰς τὸ πονέετον, ἵνα μὴ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ἐν ἱεροσολύμοις κηρύξωσιν», Ψευδο-Νικόδημος, *Διήγησις περὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἀναστάσεως* (Κώδικας Pars I-B), 14, 1-2.

[8] Ε. Δ. Θεοδώρου, «Τὸ δόμοιο πορικὸν τῆς Αἰθερίας ἐξ ἐπόψεως λειτουργικῆς», *ΘΕΟΛΟΓΙΑ* 61 (1990), 139-140.

[9] «καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν», Πρ 1:9.

[10] «νῦν οὖν, ἔφη, τί ἄν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν», *Ξενοφῶν, Ἀπομνημονεύματα*, Γ, 5-14.

[11] Πάντα ἰσχύει ὁ εὐστόχος στίχος ἀπὸ τοῦ Οἴκου τοῦ Ακαθίστου Ὑμνου «Ὅλος ἦν ἐν τοῖς κάτω, καὶ τῶν ἄνω οὐδόλως ἀπῆν ὁ ἀπερίγραφτος Λόγος».

[12] «ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ», Mr 16:19.

[13] «Ὡς ἄγγελος ἔζησας, ἐν τῇ ἐρήμῳ σοφέ, καὶ ὥφθης ἀνάπλεως, τῶν ἐκ Θεοῦ δωρεῶν, ὃ Μάρκε Πατὴρ ἡμῶν», Απολυτίκιο Οσίου Μάρκου του Αθηναίου. Τιμάται κατὰ τὴν 5ῃ Μαρτίου.

[14] Ψευδο-Νικόδημος, Ὑπομνήματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ποντίου Πιλάτου, Πρόλογος (Κώδικας Parsl-A), 14,1.

[15] Ψευδο-Νικόδημος, Διήγησις περὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἀναστάσεως (Κώδικας Parsl-B), 14, 1.

[16] «καὶ ἰδοὺ ἄρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρὸς καὶ διέστειλαν ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων, καὶ ἀνελήφθη Ἡλιοῦ ἐν σπασίσι μῶως εἰς τὸ νοῦρανό», Δ΄ Βασιλειῶν, 2:11.

[17] «καὶ εὐηρέστησεν Ἐνὼχ τῷ Θεῷ καὶ οὐ χεύρισκετο, ὅτι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός», Γεν 5:24.

[18] Πρ 1:12. Για τὴν ἀπόστασιν αὐτὴ βλ. Ι. Καραβιδόπουλος, «Μέτρα, Σταθμά καὶ Νομίσματα στὴν Καινὴ Διαθήκη», στο <https://auth.academia.edu/JohnKaravidopoulos> (Ἡμ. ἀνάκτησης Τετάρτη 10 Μαΐου-2017), 6.

[19] Λκ 24:50.

[20] «καὶ ἔκλαυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ Μωυσῆν ἐν Ἀραβῶθ Μωὰβ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου κατὰ Ἱεριχὼ τριάκοντα ἡμέρας· καὶ συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι πένθους κλαυθμοῦ Μωυσῆ», Δτ 34:8.

[21] «Ὑστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκα ἐφανερώθη», Μρ 16:14.

[22] «καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγεγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν», Μρ 16:14.

[23] «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται», Μκ 16:16.

[24] «τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ», Λκ 24:44.

[25] «τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς», Λκ 24:45.

[26] Λκ 24:47.

[27] «ὕμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ’ ὑμᾶς», Λκ 24:48-49. **Βλ. και** Πρ 1:9.

[28] Πρ 1:11.

[29] C. Pearl, και R. Brookes S, *Βασικές αρχές του Ιουδαϊσμού*. Μεταφρ. Κρίσπη, Μάνθου. Συμπληρ. Κοέν, Μενασσέ. (Αθήνα: Κ.Ι.Σ., 1997), 35. **Πρβλ. και** Αποκ. 11:2-12

[30] «**καὶ λήψομαι** ἐμαυτῷ ὑμᾶς λαὸν ἐμοὶ καὶ ἔσομαι ὑμῶν Θεός, **καὶ γνώσεσθε** ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ τῆς καταδυναστείας τῶν Αἰγυπτίων, **καὶ εἰσάξω** ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν ἐξέτεινα τὴν χειρὰ μου, δοῦναι αὐτὴν τῷ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, **καὶ δώσω** ὑμῖν αὐτὴν ἐν κλήρῳ· ἐγὼ Κύριος», Ἑξ 6:6-7.

[31] «οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὐς ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ’ ὑμᾶς», Πρ 1:6-8. **Βλ. και** Λκ 24:49.

[32] Λκ 24:49.

[33] Πρ 1:5.

[34] «ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι», Ιω 3:5-6.

[35] «οὐκ οἶδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος ἐστίν», Α΄ Κορ 6:19.

[36] «Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· τουτέστι, τό Πνεῦμα τό ἅγιον», Μάξιμος ὁμολογητής, *Εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ Πάτερ ἡμῶν, πρὸς ἓνα φιλόχριστον ἐρμηνεῖα σύντομος*, PG 90, 885B.

[37] «ὥς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ», Ιω 20:12.

[38] «οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ’ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν

τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν», Πρ 1:11.

[39] «ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς·», Ιω 16:7.

[40] Πρβλ. «ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν», Ιω 19:11.

[41] «ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν», Φιλ 3:20.

[42] «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας», ἀπόσπασμα ἀπὸ τις αντιφωνήσεις της Αγίας Αναφοράς σε βυζαντινούς τύπους της Θείας Λειτουργίας.

[43] «οὐ γὰρ ἔχομεν ὥδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν», Εβρ 13:14. **Βλ. και** «Πατρίδας οἰκοῦσιν ἰδίας, ἀλλ' ὡς πάροιχοι· ...πᾶσα ξένη πατρίς ἐστὶν αὐτῶν, καὶ πᾶσα πατρίς ξένη. ...Ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται.», Ἄωννύμου, *Πρὸς Διόγνητον*, PG 2 1173B-C. **Πρβλ. και** Ης 62:1-12.

[44] «συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα», Ρωμ 6:4-5.

[45] «καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ», Α' Τιμ 3:16.

[46] «ὁ καταβὰς αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα», Εφ 4:10. **Βλ. και** P. Eudokimov, «Ἡ εἰκόνα της Αναλήψεως», στο *Ἡ Τέχνη της εικόνας θεολογία της ωραιότητος* (Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναρά, 1993), 244.

[47] «ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν **σάλπιγγι Θεοῦ** καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἄρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἄερα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα», Α' Θεσ 4:16-17.

[48] «ἀνέβη ὁ Θεός ἐν ἀλαλαγμῷ, **Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος**», Ψλ 46:6. **Βλ. και** «Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. **Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης**

, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν», Μτ 24:30-31.

[49] «κάγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσεσθε ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ», Λκ 22:29-30. **Βλ. και** το ψηφιδωτό της αψίδας της S. Pudentiana στη Ρώμη.

[50] «Ὁ τοὺς μαθητὰς καὶ τὴν τεκοῦσάν σε Θεοτόκον, χαρᾶς ἀπείρου πλήσας ἐν τῇ σῇ Ἀναλήψει», Δοξαστικό Στιχηρῶν Εσπερινοῦ Ακολουθίας της Αναλήψεως.

[51] Κύριλλος Ἱεροσολύμων, *Κατήχησις*, Δ', PG 33, 456.

[52] Ψλ 92:2 καὶ 102:19.

[53] «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου», Ψλ 109:1.